

45. DEFINITIO III. Nihil aliud sunt *Leges Naturæ*, quam *constans ille & permanens rerum Ordo*, qui deprehenditur & observatur in Corporibus tum terrestribus, tum caelestibus; qui viget in eorum motu, in eorum duratione, in eorum actione; &, si instabilem & temporariam habent existentiam, in modo quo & efformantur & dissolvuntur.

Verbi gratia, generalis est Lex Naturæ, quod Corpora terrestria versus Terræ centrum gravitent; quod Sol, intra vigentiquatuor horas, motu successivo & non interrupto; circa Terram gyret aut gyraret videatur; quod ad vitam non redeat exanimus Cadaver; & sic de cæteris. Suspendio aut interruptio alicujus ex generalibus istis Naturæ Legibus, Miraculum erit.

Generalibus illis Naturæ Legibus nulla alia attribui & assignari potest causa, nisi *primaria & permanens Creatoris voluntas*; qua decrevit & statuit, Naturæ existentiam dando & ordinem, tales permanenter effectus producere in variis Corporum speciebus, data tali occasione: verbi gratia, producere permanentem in Corporibus terrestribus gravitationem, ad occasionem existentis Terræ; producere permanentem in glande quercea vegetationem, ad occasionem glandis illius in conveniente terra depositæ; & sic de reliquis.

46. DEFINITIO IV. *Miraculum* est sensibilis & manifesta alicujus Naturæ Legis interruptio aut suspensio, quam ideo per breve aliquod tempus operatur Deus; ut inde salutaris quædam manifestetur hominibus Veritas, quæ sic divino sese testimonio exhibeat confirmatam, divino quasi sigillo impressam & munitam.

Miraculum est quod reviviscat Mortuus, quod sistatur Sol, quod vifcat Cæcus, quod paralyticus derepente sanetur & ambulet. Interruptiones illæ generalium Naturæ Legum, de quibus frequens in sacris Libris mentio est, factæ sunt pleræque, aut ad demonstrandam veræ Religionis divinitatem, aut ad manifestandam peculiarem Dei erga Pios & Probos providentiam.

Evidens est quod generalis alicujus Naturæ Legis influxum ille solus possit aliquando suspendere & interrompere, qui tales Naturæ dedit & imposuit Leges auctor ipsius Deus.

Ex hac Miraculi definitione sequitur quod Miraculum, si existat, sit *Factum aliquod supernaturale*: cui causa sit actio Entis alicujus in ipsam dominantis Naturam, cujus suspendit & interrumpit Leges, ad arbitrium suum.

QUÆSTIO PRIMA.

CERTITUDO

TESTIMONIO SENSUS INTIMI

FUNDATA.

47. DEFINITIO. *Sensus intimus* est in substantia cogitante & sensibili, ipsamet rerum quæ intra ipsam fiunt, conscientia: seu est ea Naturæ vox, qua substantia cogitanti & sensibili innotescit quo pacto intra se afficiatur: seu, est illud Animæ judicium experimentale, de variis quas experitur affectionibus.

Rem exemplo intellige. Si, aliquo dolore affectus, interrogeris unde certus sis te dolere: respondes, *quia sentio*. Ecce tibi Sensem intimum, quo tui conscius tibi es doloris; & quo unico motivo asseris te dolere.

Sed hic observa sedulo, quod Sensus intimus certos nos faciat de sensatione tantum interna quæ in Anima ipsa existit, non verò de sensatione externa & occasionali quæ residet in organis corporeis. Sic, si combustionem patiare, certus es per Sensem intimum, te participatam sensationem, quam vocas *Combustionem* non verò certus es illam sensationem, illam combustionem, oriri ab ipso igne; quia sine igne absolute potest esse talis in te sensatio.

PROPOSITIO FUNDAMENTALIS

48. *Sensus intimus parit indubitabilem de objecto suo certitudinem.*

DEMONSTRATIO. Explicatione magis quàm ratiociniis indiget propositio per se certissima & evidentissima.

Nam, ex eo quòd sentio me existere, me cogitare, certa mihi & indubitata est penitus existentia mea, cogitatio mea. Ex eo quòd sentiam me cogitare de Triangulo; indubitanter scio de Triangulo me cogitare. Ex eo quòd me sentio dolere aut lætari; sine ulla errandi formidine affirmo & assero me dolorem aut lætitiã in me ipso experiri.

Aded mihi certum & evidens illud est, ut ne fingere quidem possim, nisi reclamante conscientia, me, dum sentio existentiam meam, non existere; dum sentio cogitationem meam, non cogitare; dum sentio dolorem meum non dolere. Ergo Sensus intimus indubitabilem parit de objecto suo certitudinem Q. E. D. (*)

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

49. **OBJECTIO I.** Illud non parit indubitabilem de objecto suo certitudinem, cujus objectum potest vel esse, vel non esse: atqui objectum Sensus intimi, potest vel esse, vel non esse: ergo Sensus intimus non parit indubitabilem de objecto suo certitudinem. Probo minorem. Mea existentia, cogitatio mea, dolor meus, sunt objectum mei Sensus intimi: atqui hæc omnia possunt vel esse, vel non esse; possunt enim absolutè non existere: ergo objectum Sensus intimi potest vel esse vel non esse; ac proinde certam non habet existentiam.

(*) **ADNOTATIO.** Tres istæ Litteræ initiales significant; quòd erat demonstrandum.

RESPONSIO. Concedo majorem, & nego minorem. Ad probationem, concedo majorem, & distinguo minorem: atqui hæc omnia possunt non existere, quando sentiuntur, quando sunt objectum Sensus intimi, nego minorem: quando non sentiuntur, quando non sunt objectum Sensus intimi, concedo minorem; & nego consequentiam.

Existentia mea est aliquid contingens; seu est aliquid quòd absolutè potest esse vel non esse. At, dum sentio existentiam meam, impossibile est ut hîc & nunc non existam.

Judicium Sensus intimo nixum est in materia, non absolutè quidem, sed hypotheticè necessaria. Existentia rerum quæ possunt non existere, non potest revocari in dubium ab eo qui illas in se sentit.

Judicium in materia absolute necessaria, est illud cujus objectum est necessario tale in omni suppositione seu hypothese possibili. Potest & debet istud judicium ad Propositiones aeternæ veritatis revocari (37).

Judicium in materia hypotheticè necessaria, est illud cujus objectum non est necessario tale, nisi consequenter ad aliquam suppositionem aut hypothesim. Talia sunt ista judicia: existit Sol, dum spargit lumen; existit Cæsar, si Rempublicam Romanam evertit: existit talis in Anima sensatio, dum in Anima sentitur.

50. **OBJECTIO II.** Febricitantes, Somniantes, Insanientes habent Sensus intimum doloris, ubi nullus est dolor; spectrorum, ubi nulla sunt spectra; formidinis, ubi nulla esse potest formido; lætitiæ, ubi nullus est lætitiæ locus: ergo Sensus intimus non dat infallibilem de objecto suo certitudinem.

RESPONSIO. Nego antecedens. Somniantes, Febricitantes, Insanientes in seipsis reverà habent, aut formidinem aut lætitiã quam experiuntur; in mente sua habent reverà delineatas spectrorum imagines quas sentiunt & pavent. In hoc delirant & insaniant, quòd sine causa extrin-

seca, ex inordinato, & perturbato organorum usu, in ipsis nascantur tales impressiones, quas Sani non experiuntur. Non Insanos magis quam Sano fallit circa objectum suum, Sensus intimus (47).

51. OBJECTIO. III. Inter Insanientes extitisse feruntur duo notari digni, quorum alter se esse mortuum, alter se esse Piscem iudicabat, uterque Sensu intimo nixus. Unde sic argumentor. Ex duobus illis Insanientibus, prior habebat intimum mortis suæ Sensus; nec tamen Sensus ille intimus dabat illi infallibilem de morte sua certitudinem: posterior Sensu intimo edocebatur se esse Piscem, nec tamen erat Piscis: ergo Sensus intimus non dat infallibilem de objecto suo certitudinem.

RESPONSIO. Admissa, vel ut vera, vel ut possibili, quæ refertur historia, respondeo negando priorem utriusque antecedentis partem.

I. Stulto priori non inerat intimum mortis suæ Sensus; imò intimum inerat Sensus vitæ suæ, quam in aliqua Mortuorum regione aut natione insaniendo fingebat.

Sentebat ille se vivere: sed delirante delusus imaginatione, iudicabat, nullo nixus motivo, se vivere quasi funereis involutum linteis, omni abstinentem cibo, cadaverosis circumvolutum spectris aut umbris. Existentia vitæ; ecce illi unicum Sensus intimi objectum, circa quod non fallebatur.

II. Stulto posteriori inerat intimum existentia suæ Sensus: hanc autem existentiam delirando sibi similem fingebat existentia Piscis. Existentia propria: ecce illi unicum Sensus intimi objectum, circa quod non deludebatur.

Similitudo propriae naturæ & existentia cum tali specie piscium, ecce illis objectum Sensui intimo penitus extraneum; scilicet objectum *Judicii speculativi* nullo motivo nixi, in quod objectum unice cadebat stultus error stultaque allucinatio.

52. INSTABIS. Sequeretur ex responsis quòd Insanientes essent sani: absurdum consequens, ergo & antecedens. Probo sequelam. Qui iudicat motivo nixus certo & infallibili, sanus est: atqui insanientes iudicant motivo nixi certo & infallibili, nempe, sensu intimo; ergo insanientes sunt sani. (8)

RESPONSIO. Nego sequelam. Ad probationem, distinguo majorem: qui iudicat motivo nixus certo & infallibili, sanus est; si ad connexionem motivi cum veritate tali attendat & reflectat, concedo majorem: si cognitione tantaxat sensibili & experimentalis veritatem aliquam percipiat, nego majorem; & sic distincta minore, nego consequentiam.

In Cognitionibus quæ solo *Sensus intimi* testimonio fundantur, vix ullum est discrimen sapientem inter & desipientem: æqualis est sano & insano certitudo.

In Cognitionibus quæ *Judicis speculativis* nituntur, quæ aut Idearum aut Sensationum aut Hominum testimonio fundantur, nulla est prorsus Sano inter & Insano similitudo: Quid deceat aut dedeceat; quid consequentiarum in uno principio contineatur, aut ab illo excludatur; quid connexionis insit & inesse debeat, tum inter ideas, tum inter res ab ideis representatas: hoc Sapientes intelligunt, hoc ignorant Insani. Inde vides quale & quantum sit Sapientem inter & Desipientem discrimen.

53. OBJECTIO IV. Illud non parit certitudinem, quod non parit evidentiam: atqui Sensus intimus non parit evidentiam: ergo Sensus intimus non parit certitudinem. Patet minor. Nam evidentia irradiat tum intellectum, tum objectum: quàm multa autem certa sunt per Sensus intimum, circa quorum naturam & essentiam non irradiatur intellectus! Verbi gratia, non docet nos Sensus intimus, quid sit dolor, quid sit gaudium, quid sit existentia nostra, quid sint alia hujusmodi pleraque, quæ sentimus.

RESPONSIO I. Nego majorem universaliter sumptam: mul-

ta enim sunt nobis certa, quæ non sunt nobis in se evidentia. Certitudinem includit evidentia: ab evidentia præcindit certitudo. (33)

II. Concedo majorem in sensu minoris, quam sic distinguo. Sensus intimus non parit evidentiam, circa rei naturam, concedo minorem: circa rei existentiam, nego minorem & consequentiam.

Per Sensum intimum non cognoscitur quid sit res; seu non cognoscitur rei natura & essentia per claram ipsius rei ideam: at per Sensum intimum clarè cognoscitur rem existere. Unde, circa rei existentiam habet intellectus omnem evidentiam possibilem. Cognoscit enim intellectus, necessariam & essentialem esse connexionem, inter Sensum intimum rei & existentiam rei: verbi gratia, inter Sensum intimum suæ existentia, & existentiam suam. Cognitionem *talis Connexionis* habent aut habere possunt Sani; non habent aut possunt non habere Insani.

54. OBJECTIO V. Pyrrho, Democritus, & alii non nulli Philosophi, illud ipsum quod in se ipsis maximè sentiebant, suamque ipsammet existentiam, revocabant in dubium: ergo Sensus intimum non dat omnibus indubitabilem de objecto suo certitudinem.

RESPONSIO. Sanis omnibus hodie persuasum est semperque persuasum fuit, tales Philosophos verbo tenus & jocandi gratia, sic fuisse locutos. Mentiebantur illi aliis, sibi ipsis non mentiebantur. (6 & 56)

Atque hic quasi per transennam observato, quid possit aliquandò perversus & obstinatus quorundam Philosophorum animus; quibus in philosophando potius est aut in deliria aut in absurda devolvi, quàm communi hominum more sentire. Si omnem Religionis & Morum regulam ejurarint: post non pudebit ipsos primaria Rationis principia suamque ipsorum existentiam negare. Nescio quomodò nihil tam absurdi dici possit, inquit Romanus Orator & Philosophus, quod non deffendatur ab aliquo Philosophorum.

Verùm, in tota hac quæstione de *Sensu intimo*, meminere sedulo, quod jam prænotavimus, sensum intimum habere pro objecto res duntaxat quæ in nobis intrinsecè peraguntur & peragi sentiuntur, quales sunt affectiones intrinsecæ quas experimur in anima nostra; non verò res quæ extra nostram sunt animam, quales sunt varix corporis nostri modificationes. (47)

Quidquid per Sensum intimum percipimus in anima nostra, illud in anima nostra esse evidenter constat Sensu intimo (53): nam prius est aliquid esse in anima, quàm in anima sentiri. At non quidquid est in anima nostra, illud per Sensum intimum nobis manifestatur. Nam Gratia sanctificans aut labes Peccati, verbi gratia, sunt in anima nostra; & tamen per Sensum intimum non manifestantur nobis, quia à nobis non sentiuntur.

QUÆSTIO SECUNDA.

CERTITUDO,

IDEARUM TESTIMONIO

FUNDATA.

55. OBSERVATIO. **C**eleberrima est in Scholis philosophicis *quæstio de Scientia*, quæ primum esse solet concertationum Scholasticarum objectum; quæque omnia indiscriminatim Cognitionum humanarum fundamenta omnesque simul fontes ubi perperam amplectitur & confundit, pleno & satisfaciendi lumine nunquam perfunditur; molestis semper remanet, & implexa difficultatibus, & tenebris involuta.

Cognitionibus Scientificis quadruplex est fons, quadruplex fundamentum, scilicet, *Sensus intimus, Ideæ, Sentationes, Testimonia humana.* (28)

*